

Anno 1955

Kad baltais kļūst arvien melnāks un melnais baltāks, Sandra – Skroderu dienas Sidnejā sākas – Nedaudz vārdos – Es caur savu objektīvu ņemu dabu – beigtu, dzīvu...

Adelaides latviešu skolas uzvedums *Muļķa laime* 1955. gada 20. augustā. Visi uzveduma dalībnieki pēc izrādes. Kr. pusē – Laima Biezaite, labajā – Egils Burtmanis. Attēls no Bērziņu ģimenes arhīva.

KAD BALTAIS KĻŪST ARVIEN MELNĀKS UN MELNAIS BALTĀKS, SANDRA

1955. gads ir izrādēm pārbagāts. SLT sezonu atklāj ar E. Skujenieka lugu *Robinsons K.* Gulberga režijā. Uldis Āboliņš ir radījis īstu tropiskas salas ilūziju. Eižena Freimaņa mūzika, dejas iestudējusi Vija Vētra, savas studijas audzēkņu izpildījumā. Starp dejotājām ir arī vēlākā SLT primadonna Iriša Akmeņkalne. Robinsonu tēlo Indulis Nīcis, Piektdienī – Juris Zemītis. Par viņu L. Bērziņa savā recenzijā raksta: *Neparasta krāsaina un eksotiska parādība bija jaunais aktieris Juris Zemītis.* (Bērziņa L. Man patika. AL, 1955. g. februāris)

Palicis prātā kāds atgadījums. Bija ļoti karsts ne vien zālē, bet arī uz skatuves. Abi salas iemītnieki bija 80% pliki, bet Piektdienim, kā jau melnajam, visas kailās vietas bija noklātas ar melnu grimu, protams, bez garantijām, ka tas nesmērēs. Neatceros, kas Piektdienim bija noticis, bet Robinsons viņu, mīļi apkampis, nēsāja apkārt pa skatuvi ar neizbēgamām sekām. Pēkšņi maza, skaļa balstiņa no publikas: *Mammiņ, skaties! Tas melnais paliek arvien baltāks un baltais melnāks!* Nu komēdija!

1. aprīlī, K. Gulberga režijā, uzved A. Eglīša *Sandru*. Spēlē tikai divi – Gulbergs un Lita Zemgale, ja neskaita I. Sveiļa balsi radiofonā. Kā jau, kad spēlē tikai divi aktieri, apmeklētāju nav daudz. Gulbergs ar Zemgali viesojas arī Melburnā, Balaratā, Adelaidē, Ņukāstlē, Kanberā un Volongongā. A. Zariņa recenzija *Trejos Vārtos* ir atzinīga kā autoram, tā režisoram un aktieriem.

Seko M. Zīverta mīms *Čūska L.* Gailītes režijā. Man stāsta, ka Gailīte teikusi, ka, lai šo lugu uzvestu, viņai ir vajadzīgs Siliņš. Tā es tieku pie Diogena lomas. Kā dekorators debitē Gunārs Atgāzis. L. Bērziņas recenzijā lasāms:

Vislabākais vakara sniegums bija V. Ducmaņa Miķelis Muļļa. Ducmanis arī šoreiz parādījās kā lielisks tēlotājs, kas labi pazīst aktieru mākslas tehnisko pusi. Ducmanis “dzīvoja savā lomā”. Pie viņa nejuta tā, ko juta pie citiem ansambļa dalībniekiem, ka tie “spēlē skatītājiem” un nespēj to aizmirst. (...) No dāmām pirmā

M. Zīverta *Čūska*. No kr. – G. Šēperis (doc. Apšenieks), V. Dūte (Erika Neziņa), V. Ducmanis (Miķelis Muļļa), S. Tomšone (Mollija), U. Siliņš (Diogēns) un L. Dombrovskā (Pipa). Attēls no SLT arhīva.

vieta jāmin Vera Dūte (...) Jāvēlas tomēr; lai Dūte nākotnē mēģinātu sniegt vēl drošāku un vairāk atraisītu spēli. (...)

Par mani viņa cita starpā raksta:

Žēl, ka Siliņš šo tēlu nebija tvēris dziļāk, bija apmierinājies ar to, ka rādīja Dioģenu ārišķīgu un ākstīgu. Neparādījās šī tēla citas puses: ironizētājs, filozofs, dzīves vērotājs. Arī ārējais veidols, šķiet, neatbilda Zīverta iecerētajam tēlam. (Bērziņa L. Čūska Sidnejas latviešu teātrī. AL, 1955. g. marts)

Pielikumi Historia.lv:

Raksts: *L.B. Čūska. Austrālijas Latvietis (1955.)*

Attēlu galerija: *SLT uzvedums "Čūska" 1955.*

Filozofs un dzīves vērotājs? *Give me a break*, kā anglosakši saka. Viņai bija 100% taisnība, bet to no manis tajā izaugsmes stadijā bija veltīgi gaidīt. Es tikai brīnos, kāpēc L. Gailīte man ļāva tādā virzienā lomu veidot.

Arī mana pretspēlētāja Lilija Dombrovskā Pīpas lomā izpelnās piezīmi, ka tēls tverts pārāk ārišķīgi. Neskatoties uz šiem "pušieriem", L. Bērziņa par režiju izsakās atzinīgi. Labas atsauksmes saņēmu arī G. Šēperis docenta Apšinieka lomā un Smaida Tomšone, kas atveidoja Mollijas kundzi.

Ciemojāties ar izrādi arī Ņūkāstlē. *Tu redzēsi*, Vilis man saka, *es tajā skatā atkal dabūšu aplausus*. Un dabūja arī. Visās izrādēs pēc kārtas!

Pēc Čūskas pirmizrādes teātrī iedibinājās jauns pasākums: *apkūlības* – izrādes iztīrāšana ar saviesīgu ievirzi. Par izrādi savus iespaidus stāsta nākamais SLB valdes priekšsēdis Jānis Ronis. Seko debates.

SLT tiek pie savas himnas, ko dzied suitu sievu stilā Lita Zemgale – *Es nenācu šai vietāji savu miegu izgulēti*. Himnu dzied vēl līdz šai dienai.

Nākamais uzvedums – R. Blaumaņa *Pazudušais dēls*. Režisē L. Zemgale, K. Gulbergam asistējot. Uzvedums izdevies, atsauksmes labas. Recenzente sevišķi izceļ L. Zemgali (Aža) un M. Siliņu (Roplainis). Man palicis atmiņā Indulis Nīcis, kas spēlē Pūlīšu Paulu, pavisam mazu lomiņu. Dekorators ir Džems Krīvs. (Bērziņa L. Pazudušais dēls. AL, 1955. g. jūnijs)

A. Čehova *Bildinājums*. M. Siliņš (Čubakovs). Attēls no SLT arhīva.

Skroderdienas Silmačos ansamblis. Attēls no SLT arhīva.

7. un 9. augustā vakars ar trīs viencēliem: N. Kauvarda *Lietaina diena*, režisors I. Sveilis, Dž. B. Šova *Augusts dara savu tiesu*, režisore L. Gailīte, A. Čehova *Bildinājums*, režisors I. Sveilis. Dekorators Dž. Krīvs.

Šī ir Sveiļa debija. Viņš mums ir nezināms lielums. Es prasu mātei, kas spēlē pie viņa Lietainā dienā: *Nu kāds šis ir?*

– *Nevar saprast. Sēž un neko nesaka. Tikai: labi, labi.*

Jā, Sveilis nebija “pie rokas ņem un vadi” cilvēks, kā piemēram Gulbergs, kurš, ticis klāt pie rokas, to negribēja vairs laist vaļā.

Sveilis no recenzentiem saņēma ļoti pozitīvas atsauksmes – *labu skatuves mākslas zināšana un varēšana*. A. Zariņš *Lietaino dienu* atzīst no trim viencēliem par labāko iestudējumu, bet man patika *Bildinājums*. Mans tēvs un Ducmanis bija lieliski pāris. (Zariņš A. Treji Vārti, 1990. g., Nr. 135)

Sidnejas jaunatnes dramatiskā kopā septembrī iestudē A. Brigaderes *Maija un Pajja*. Režisore Hilda Dukure atļauj jaunajiem lielu brīvību. Plasku spēlē Lija Veikina, nākamā SLT prīma, labākā aktrise, kas izveidojusies SLT paspārnē. Spēlē lieliski. Pārējo tēlojumus neatceros.

Pielikumi Historia.lv:

Raksts: *Siliņš, M. Mūsu teātra nākotne. Austrālijas Latvietis (10.09.1955.)*

Par 5. KD uzvedumu izvēlēta R. Blaumaņa komēdija *Skroderdienas Silmačos*.

Izrāde izvēršas par īstu maratonu un beidzas pāri pusnaktij. Bet par to mazliet vēlāk.

Un tad seko traģisks notikums! Man šķiet, tas bija vienā no SLB sarīkojumiem, kad Ada Nīce, Kārļa Nīča dzīves biedre, piedzīvoja triekas lēkmi. Viņa mirusi 28. jūnijā.

SLT Literārajai sekcijai piepildījušies pieci darbības gadi. SLB Informācijas biļetenā Nr. 35 par to lasāms:

Šis pasākums šodien kļuvis par tradīciju. Piecos gados notikuši 52 literārie vakari, no kuriem 35 veltīti latviešu un 5 svešautiešu autoru darbiem. Referātus lasījuši 21 referents; blakus referātiem notikušas 18 gleznu skates un 2 foto amatieru darbu izstādes. Literārās programmas izpildīšanā piedalījušās 40 personas (es esmu 10. vietā), mūzikas priekšnesumos – 16 personas, vīru dubultkvartets Imanta un SLB koris. Referātus apmeklējuši pāri par 4000 personu.

No referentiem pirmā vietā ir Hugo Kaupmanis ar 15 referātiem, bet no izpildītājiem – V. Štāls, uzstājies 21 reizi.

4. decembrī ar atkārtojumu 1956. gada 1. aprīlī, K. Gulberga režijā, uzved A. Eglīša drāmu *Sandra*. Spēlē tikai divi – Gulbergs un L. Zemgale, ja neskaita I. Sveiļa balsi radiofonā. Kā jau, kad spēlē tikai divi cilvēki, apmeklētāju maz. Gulbergi viesojas ar lugu arī Melburnā, Balaratā, Adelaidē, Ņukāstlē, Kanberā un Volongongā.

A. Zariņa recenzija žurnālā *Treji Vārti*, 1991. g. Nr. 139 ir atzinīga autoram, režisoram un aktieriem.

Rakstniekam J. Sarmam izrāde nav patikusi. Kādā vēstulē rakstniecei un gleznotājai E. Ķikurei viņš raksta:

Šodien ir nelāga dūša. Tā sākās jau vakar vakarā. Sidnejas laulātais pāris – Gulbergs ar Zemgali spēlēja mums teātrī A.Eglīša “Sandru”. Tā ir krimināla traģēdija ar divām personām, tātad patiesībā tīrs dialogs. Man vispār nepatīk ne krimināli romāni, ne lugas. Par laimi es teātrī nekā nedzirdēju, jo bija pagādījusies vieta, kur redzēju tikai to, ka uz skatuves kustās cilvēki, bet no runāšanas nekas nebija dzirdams. Bet teātrī bij divas manas bijušās skolnieces – māte ar meitu. Meita bija dzirdējusi, ko spēlētāji runā un izstāstījusi mammai, bet mamma atstāstīja man. Tā es apmēram uzzināju, kas uz skatuves notiek. Man šķiet, ka “Sandra” ir pārstrādājums no kāda stāsta, kuru varbūt varētu tīri labi izlasīt. Bet lugā šī boļševiku kriminoloģija nav patīkama. Varbūt Eglītis, ņemot tagadējo lugu trūkumu, gribējis teātrim pakalpot, jo tikai 2 personas, ar darbību, kur visi 3

5. KD rīcības komitejas locekļi Sidnejā 1955. gadā.
No kr. – māc. P. Laiviņš, kasieris A. Bērziņš un A. Zariņš.
Attēls no Bērziņu ģimenes arhīva.

cēlieni notiek tai pašā istabā, ir liels atvieglojums teātrim.

SKRODERU DIENAS SIDNEJĀ SĀKAS

5. Kultūras dienas ir atgriezušās savā šūpulī Sidnejā. Priekšsēdis ir K. Nīcis. Rīcības komitejā darbojas arī mani vecāki.

5. KD programmas grāmatiņa ir īpašs piemiņas izdevums, ko sagatavojusi redakcijas kolēģija: M. Eglītis, S. Klauverts, A. Zariņš un es. KD programmas vāku zīmē grafiķis H. Sils – no celma spraucas ārā jauni dzinumi. Kas to būtu domājis, ka no šiem dzinumiem nākamos 50 gados izaugs ievērtības cienīgs koks – Austrālijas latviešu kultūras dienas.

KD sākas 26. decembrī ar dievkalpojumiem abām konfesijām. Vakarā gleznu izstādes un daiļamatniecības skates un KD oficiālā atklāšana.

Gleznu izstāde skatāma ostmalā kolosālā jaunceltņē, kuras pagalmā katru dienu plkst. 13.00 austrāliešu publikai demonstrē tautas dejas. Kur tad vēl daiļamatnieku izstāde, pastmarku izstāde, dažādas sanāksmes un kongresi.

Grafīkis H. Sils. Attēls no Sp. Klauverta personīgā arhīva.

Paralēli KD notiek Austrālijas latviešu meistarsacīkstes. Es esmu *Sporta Ziņu* redaktors, kas iznāk meistarsacīkšu laikā. Mans mašīnrakstītājs ir JDV latviešu galda tenisa meistars J. Zemītis.

Sp. Klauverts vada Laureātu vakaru, kurā tiek apcerēti Amerikas latviešu kultūras fonda godalgotie rakstnieki, mūziķi, mākslinieki un zinātnieki, tad Jaunatnes dziesmu un deju pēcpusdiena, Latviešu komponistu jaundarbu koncerts un 29. decembrī – Skroderu dienas Sidnejā sākas!

Sākties jau sākās, bet ne bez galvassāpēm. Par režisoru ir izraudzīts mans tēvs ar asistentiem L. Gailīti un I. Sveili. Tiek sadalītas lomas: Antoniju spēlēs L. Gailīte. Lija lomu gan pieņem, bet tad paziņo, ka nespēlēs. Tēvs viņas vietā uzaicina E. Siliņu, manu māti. Starplaikā Lija ir pārdomājusi – tomēr spēlēs, bet režijā nedarbosies. Cik atceros, tad Lija mainīja savas domas trīs reizes.

Dekorācijas *mālē* G. Atgāzis, bet, darbu nenobeidzis, pazūd.

Par izrādi L. Bērziņa AL raksta:

Režisors M. Siliņš deklarēja, ka nekādus jaunus ceļus nedomājot iet, bet centīšoties parādīt Latvijas lauku ļaužu dzīvi tādu, kādu to atceras bijušo pirms Pirmā pasaules kara. Šis bija lielākais SLT iestudējums – ansamblis plus Sidnejas

latviešu biedrības jauktais koris – un izraisīja daudz tīru tehnisku problēmu. Svētku izrāde ieilga pāri pusnaktij. Atsevišķas ainas neizdevās sakausēt par vienu vienību. Trūka saliedējuma un gludas pārejas no vienas ainas otrā. Kopskatu situācijās izkārtojumā varēja vēlēties lielāku rūpību un bagātāku izdomu. Statistu izvietojumā parādījās režijas vājā puse. Pa daļai te vainojama šaurā skatuve, bet varēja atrast arī citu atrisinājumu. (Bērziņa L. Skoderdienas Silmačos. AL, 1956. g. janvāris)

Toties A. Zariņš raksta, ka pozitīvā pusē jāatzīmē Jāņa Svilāna parādīšanās skatuvē, kas kopā ar Juri Zemīti veidoja neaizmirstamu Kārlēna un Rūža duetu. Svilāns vēlāk sevi parādīja par veiksmīgu skatuves techniķi un dekorātoru. (Zariņš A. Treji Vārti. 1990. g., Nr. 134)

Man prātā palikusi tikai ārkārtīgi garā izrāde, kas, likās, nekad nebeigsies.

Es uzvedumā nepiedalos, jo sports ir svarīgāks. Nezinu, kā tas gadījās, bet es biju vienā no beidzamajiem mēģinājumiem pielikts pie suflēšanas.

Uz skatuves skats ar Antoniju – Liju Gailīti. Es padodu Gailītei tekstu. *Nē, nē, nesuflē man! Es pati zinu.* Nu, kad tā, tad tā. Bet pienāk brīdis, kad Lija nezina vis. Klusums. Un tādos brīžos uz aktieri klusums runā ar nezvēra rīkli. Lija skatās uz mani, es uz Liju. Kurš pirmais laužīs *status quo*? Laikam jau mana sirds atmaiga. Suflieri ir ļoti jūtīgi un ar viņiem nevar šā tā apieties.

30. decembris ir veltīts jaunatnei un bērniem. Piedalās Melburnas draudzes jaunatnes koris R. Bendrupa vadībā, mūzikas studiju un baleta skolas audzēkņi, tautas deju ansamblī. Es nolasu J. Šīrmaņa speciālo veltījumu *Kriksis Austrālijā*.

Otrā daļā Elzas Siliņas uzvedums *Talka senajā latviešu sētā* viņas pašas iestudējumā.

NEDAUDZ VĀRDOS

* Mazliet par sportu. JDV latviešu galda tenisa meistarsacīkstēs Sidnejā uzvar J. Zemītis.

Pētera ceļojošo kausu volejbolā vīriešiem izcīna Auseklis (U. Siliņš, A. Agackis, Viktors Lācis, K. Briedis, E. Mētra un J. Sīlis).

* Vecgada vakarā balle Trokadero balles zālē ar 1400 viesiem. *Tūdaliņ tagadiņ* un *Sudmalīņas* lielajam austrāliešu orķestrim ir jāatkārto trīs reizes. Pastalnieki danco kā traki! Un 1956. gads ir klāt.

R. Birzgaļa ilustrācija.

ES CAUR SAVU OBJEKTĪVU ŅEMU DABU – BEIGTU, DZĪVU...

AL redaktors Aleksandrs Zariņš (pa kreisi) un Arvīds Bērziņš uz stacijas perona, iespējams, sagaidot Kultūras dienu iebraucējus Sidnejā 1955. g. decembrī.
Attēls no Bērziņu ģimenes arhīva.

Literāts Juris Krādziņš 5. KD Literārajā sarīkojumā, Sidnejā, 1955. g.
Attēls no SLT arhīva.

“Kultūras dienu pēdējā diena, 30. decembris, bija veltīta jaunatnei un bērniem. Tā sākās YWCA’s zālē ar jaunatnes dziesmu rītu (..) [un] pēc neliela starpbrīža sekoja bērnu pēcpusdiena (..). Tautas polku, Sīko danci un Ritenīti dejoja SLB izglītības kursu papildskolas audzēkņi I. Līča vadībā (..). Šī sarīkojuma otro daļu ievadīja V. Tomsone ar K. Skalbes dzejoli *Seno latviešu sētā*. Sekoja uzvedums *Talka senajā latviešu sētā*, ko bija sakārtojusi un iestudējusi skolotāja E. Siliņa. Uzvedumā piedalījās visu Sidnejas latviešu skolu audzēkņi un jaunatnes kopas dalībnieki. Runām mainoties ar dziesmām un dejām, uzvedums guva paliekama un saliedēta darba vērtējumu un atzinību.” (Izraksts no grāmatas *Latviešu kultūras dienas Austrālijā 1951—1970*, 53. lpp.)

Tautas dejas dejo SLB izglītības kursu papildskolas audzēkņi 1955. g. 30. decembrī.
No kr. – Vita Kristovska un Jānis Grauds, Sigis Rakūns un Dace Dubulta, Guntis Bērziņš un Māra Krūmiņa-Strausa, Ojārs Bobets un Valda Tomsone. Attēls no Bērziņu ģimenes arhīva.

Sidnejas bērni un jaunieši uzvedumā *Talka senajā latviešu sētā* (rež. E. Siliņa) 1955. g. 30. decembris. Puiši kreisā pusē – Indulis Brūders, Ojārs Neimanis, Pēteris Grīnbergs (ar brillēm), Āris(?). Tālāk vidū – Dace Jansone, pārējie aizsegti. Meitenes priekšā: neatpazīta, Baiba Bērziņa, Māra(?), labajā pusē Valda Tomsone, aiz sētas – Sigurds Rakūns. Attēls no Bērziņu ģimenes arhīva.

Bērnu pēcpusdienā 1955. g. 30. decembrī Sidnejā. Baibai Bērziņai grāmatu pasniedz Eduards Šmugājs. No Baibas 2007. g. 22. maija e-pasta vēstules: “Bilde ar Šmugāja kungu varbūt nav sestdienas skolas izlaidums bet tai droši vien ir kāds sakars ar skolām vai izglītību, jo Šmugāja kungs pārskatīja izglītības kursus. Bilde noteikti ņemta tanī pašā dienā, kad uzveduma bilde. Varbūt mums deva dāvanas par to, ka piedalījāmies izrādē?” Attēls no Bērziņu ģimenes arhīva.

SLB papildskolas izlaidums 1955. g. Abiturientu rindās redzami vairāki ievērojami sabiedriskie darbinieki. 1. r. no kr. – M. Muižniece, G. Bērziņš, V. Kristovska, V. Tomsone, M. Krūmiņa; 2. r. – I. Akmeņkalne(?), prof. J. Muižnieks, Z. Rakūns, A. Apšītis; 3. r. – M. Siliņš, E. Siliņa, A. Bērziņš, nākamie divi neatpazīti, māc. P. Laiviņš; Pēd. r. – K. Freimanis, L. Bērziņa, J. Grauds, K. Kalējs, Ed. Šmugājs, L. Samulis, D. Dubulta, I. Nīderbergera, pārējie neatpazīti. Attēls no SLB arhīva.

Sidnejas latviešu skolu skolotāji un lektori 1950. gados. 1. r. no kr. – E. Siliņa, L. Bērziņa, Ed. Šmugājs; 2. r. – vēsturnieks, vēlākais monogrāfijas *Latvijas vēsture 1180–1290* un *Latvijas vēsture 1290–1500* autors I. Šterns un nākamais grāmatas *Austrālija un asimilācija* autors J. Baltaks. Attēls no SLB arhīva.

No kr. – literāts, rakstnieks, SLT Lit. sekcijas vadītājs Spodris Klauverts un aktieris Vilis Ducmanis, 1955. g. Attēls no SLB arhīva.

Ielūgums M. Purvinskim ar ģimeni piedalīties Pertas Mazajās Kultūras Dienās, 1955. g.
Organizatori – māc. Leo Kampa un Jānis Pētersons.
Attēls no J. Purvinska ģimenes arhīva.